

Etusivu>Kanteen nostaminen>Oikeusapu

Oikeusapu

Ranska

Ranskassa oikeusapuun viitataan termillä *aide juridictionnelle*.

1 Mitä kustannuksia oikeudenkäyntiin liittyy, ja kuka ne yleensä maksaa?

Oikeudenkäyntiin liittyvät kustannukset vaihtelevat sen mukaan, kuinka monimutkainen asia on, mikä prosessi on kyseessä ja mikä tuomioistuin on toimivaltainen antamaan asiassa tuomion.

Kustannukset jaetaan kolmeen luokkaan seuraavasti:

- asianajajan palkkiot, joihin ei sovelleta kiinteää hinnastoa ja joista voidaan sopia vapaasti asianajajan ja hänen asiakkaansa kesken; palkkiot maksaa yleensä asiakas, ellei hän saa oikeusapua;
- kulut, jotka luetellaan tarkasti siviiliprosessilain (Code de procédure civile) 695 §:ssä ja joihin kuuluvat pääasiassa seuraavat:
 - a. asianajajille ja tietyille virkamiehille (officiers publics tai officiers ministériels) edustuksesta maksettavat korvaukset; korvaus on eri asia kuin palkkio;
 - b. haastemiehille maksettavat oikeudenkäyntikulut;
 - c. asiantuntijalausunnoista ja tutkinnasta aiheutuvat kulut;
 - d. kiinteän hinnaston mukaiset mahdolliset todistajille maksettavat korvaukset;
 - e. suullisista lausumista suoritettava maksu (le droit de plaidoirie);
 - f. kulukorvaukset: ammattilaisten esittämät kiinteämääräiset kustannukset oikeudenkäynnin edellyttämistä menoista.

Nämä kulut maksaa menettelyn hävinnyt osapuoli. Periaate vahvistetaan siviiliprosessilain 696 §:ssä. Tuomari voi kuitenkin perustellulla päätöksellä määrätä, että toinen osapuoli maksaa kaikki kulut tai osan niistä. Viimeksi mainitussa tapauksessa kulut jaetaan.

• muut tuomioistuimessa oikeudenkäynnin osapuolille aiheutuneet kulut. Osapuolet maksavat nämä kulut itse, ellei tuomari määrää toisin. Tuomari voi käyttää tätä toimivaltaansa sekä rikos- että siviilioikeudenkäynneissä, ja hänen on otettava huomioon tuomitun osapuolen omaisuus tai taloudellinen tilanne. Hän voi jopa viran puolesta päättää, ettei tällaista päätöstä tarvita.

Rikosasioissa oikeudenkäyntikulut maksaa valtio. Tuomitun on maksettava kiinteä oikeudenkäyntimaksu, jonka suuruus riippuu rikoksesta.

2 Mitä oikeusavulla tarkoitetaan?

Oikeusapu on osa oikeusapujärjestelmää (jolla korvattiin vuoden 1972 lakiin perustuva oikeusapujärjestelmä), josta säädetään oikeusapujärjestelmästä, oikeusavusta ja asianajajan antamasta avusta tuomioistuinmenettelyn ulkopuolisissa menettelyissä 10 päivänä heinäkuuta 1991 annetussa laissa nro 91-647.

Oikeusapujärjestelmä kattaa seuraavat:

oikeusapu, jolla tarkoitetaan täyttää tai osittaista taloudellista tukea, jonka valtio myöntää seuraavissa yhteyksissä: oikeudenkäynnit ensimmäisen tai toisen oikeusasteen tuomioistuimissa, päätösten täytäntöönpano, sopimukset ennen oikeudenkäynnin alkamista sekä avioero puolisoitten yhteisestä hakemuksesta ilman tuomioistuinkäsittelyä;

asianajajan antama apu tuomioistuinmenettelyn ulkopuolisissa rikosoikeudellisissa menettelyissä: kyseeseen voivat tulla vaihtoehdot syytteesen asettamiselle (kuten tuomio- ja rikossovittelut), pidättämiseen liittyvät toimenpiteet tai pidätetyn henkilön avustaminen vankilan kurinpitolautakunnassa; avustaminen oikeussuojakeinojen käytössä (tiedotus, opastus, maksuton oikeusneuvonta).

Oikeusapu ja asianajajan antama apu tuomioistuimen ulkopuolisissa menettelyissä on tarkoitettu henkilöille, jotka haluavat puolustaa oikeuksiaan ja joiden varat ovat vähäiset. Tällöin valtio maksaa kokonaan tai osittain oikeudenkäytöstä johtuvat palkkiot ja kulut (asianajaja, haastemies, notaari jne.). Hakemus hyväksytään, jos kanne täyttää käsiteltäväksi ottamisen edellytykset tai on perusteltu ja oikeasuhtainen etenkin vaateiden lukumäärän tai systeemisen luonteen suhteen.

Oikeusapu voi kattaa kulut kokonaan tai osittain. Mahdollisuutena on myös, ettei oikeusapua myönnetä lainkaan. Oikeusapu ei kata oikeusturvavakuutuksen tai muun suojajärjestelmän piiriin kuuluvia kustannuksia. Tarvittaessa näiden järjestelmien piiriin kuuluvien kustannusten osuus vähennetään valtion oikeusapuna maksetuista summista.

Oikeusapu tarkoittaa sitä, että henkilö saa maksuttomasti apua asianajajalta tai muulta oikeuden avustajalta (kuten haastemieleheltä, notaarilta tai huutokaupanpitäjältä) ja on vapautettu oikeudenkäyntimaksuista kokonaan tai osittain. Hakija saa oikeusapua, jos hän täyttää kelpoisuusehdot, joista säädetään edellä mainitussa 10 heinäkuuta 1991 annetussa laissa ja oikeusapujärjestelmästä, oikeusavusta ja asianajajan antamasta avusta tuomioistuinmenettelyn ulkopuolisissa menettelyissä 10 päivänä heinäkuuta 1991 annetun lain nro 91-647 täytäntöönpanosta 28 päivänä joulukuuta 2020 annetussa asetuksessa 2020-1717.

3 Kuka voi saada oikeusapua?

Oikeusavun myöntää oikeusaputoimisto (bureau d'aide juridictionnelle), joka toimii yhdistetyn tuomioistuimen (tribunal judiciaire) alaisuudessa. Oikeusavun myöntämiseen sovelletaan useita varallisuuteen sekä kansalaisuuteen, asuinpaikkaan ja käsiteltäväksi ottamiseen liittyviä ehtoja.

Oikeusapua voidaan tietyissä tapauksissa myöntää myös muilla perusteilla (ks. jäljempänä).

Varallisuutta koskevat edellytykset:

Oikeusapua voidaan myöntää, jos verotettavan viitetulot tai verotettavat varat ja omaisuus eivät ylitä asetuksessa vahvistettuja raja-arvoja.

Oikeusavun myöntämisehtoja koskevat uudet säännökset tulivat voimaan 1. tammikuuta 2021. Oikeusavun saatavuus perustuu näin ollen seuraavaan:

Verotettavan viitetulot (revenu fiscal de référence): Verotettavan viitetuloilla tarkoitetaan veroviranomaisen laskemien ja verotuspäätöksessä ilmoitettujen vuotuisten tulojen määrää. Tukikelpoisuuskynnykset on vahvistettu oikeusavusta 28 päivänä joulukuuta 2020 annetun asetuksen 2020-1717 3 §:ssä.

Esimerkiksi vuonna 2021 jätetyissä oikeusapuhakemuksissa huomioidaan viimeisimmässä verotuspäätöksessä vahvistetut tulot. 1. tammikuuta 2021 alkaen täysimääräiseen oikeusapuun oikeuttavat tulot voivat yhden henkilön kotitaloudessa olla enintään 11 262 euroa ja osittaiseen oikeusapuun enintään 16 890 euroa. Oikeusapuhakemuksen käsittelyssä viiteverotuloina otetaan siten huomioon verotuksellisen kotitalouden (foyer fiscal) tulot. Jos kotitalouteen kuuluu useampi kuin yksi henkilö, kotitalouden viitetuloina huomioidaan kaikkien näiden henkilöiden tulot. Sen sijaan jos oikeusapua haetaan hakijan ja samaan kotitalouteen kuuluvan jäsenen välisessä riita-asiassa, tuloja tarkastellaan kunkin henkilön osalta erikseen. Tässä tapauksessa tukikelpoisuudesta päätettäessä verotettavat varat huomioidaan seuraavasti:

Irtain omaisuus (etenkin säästöt): jos irtaimen omaisuuden arvo on suurempi kuin täysimääräisen oikeusavun kynnysmäärä (11 262 euroa vuonna 2020 yhden henkilön osalta), hakija ei ole oikeutettu oikeusapuun;

Kiinteä omaisuus (lukuun ottamatta pääasiallista asuntoa ja liiketiloja): jos kiinteän omaisuuden arvo on kaksi kertaa suurempi kuin osittaisen oikeusavun kynnysmäärä (33 780 euroa vuonna 2020 yhden henkilön osalta), hakija ei ole oikeutettu oikeusapuun.

Jos kotitalouteen kuuluu useampi kuin yksi henkilö, kotitalouden varallisuutena huomioidaan kaikkien näiden henkilöiden irtain ja kiinteä omaisuus. Sen sijaan jos oikeusapua haetaan hakijan ja samaan kotitalouteen kuuluvan jäsenen välisessä riita-asiassa, varallisuutta tarkastellaan kunkin henkilön osalta erikseen.

Kotitalouteen kuuluvat henkilöt: Jos kotitalouteen kuuluu useampi kuin yksi henkilö, tulojen ja varallisuuden kynnysmääriä korotetaan seuraavasti: kertoimella 0,18 seuraavien kahden henkilön osalta, kertoimella 0,1137 seuraavien henkilöiden osalta.

Jos oikeusapua hakeva henkilö on joutunut vakavan rikoksen uhriksi (sellaisen hyökkäyksen uhriksi, joissa tarkoituksena on ollut uhata henkeä tai aiheuttaa ruumiillinen vamma), oikeusapu myönnetään ilman, että hakijan tai hakijan edunsaajan tarvitsee ilmoittaa varojaan.

Kansalaisuutta koskeva ehto:

Oikeusapua voidaan myöntää henkilöille, jotka ovat Ranskan kansalaisia, Euroopan unionin jäsenvaltion (paitsi Tanskan) kansalaisia tai vakainaisesti ja laillisesti Ranskassa asuvia ulkomaan kansalaisia. Myös muualla kuin Ranskassa asuva ulkomaan kansalainen voi saada oikeusapua ranskalaisessa tuomioistuimessa käsiteltävässä asiassa, jos kyseessä on sellaisen maan kansalainen, joka on tehnyt joko kansainvälisen sopimuksen tai kahdenvälisen sopimuksen Ranskan kanssa, ja kyseisessä sopimuksessa tunnustetaan kyseisen maan kansalaisten mahdollisuus saada oikeusapua.

Asumista koskeva ehto

Edellä mainittuja tapauksia lukuun ottamatta tukikelpoisuuden yleisenä perusteena on vakainen ja laillinen asuinpaikka Ranskassa.

Oikeusapua myönnetään kuitenkin ilman asumista koskevaa ehtoa myös ulkomaalaisille, jos he ovat alaikäisiä, avustajaan oikeutettuja todistajia, tutkinnan kohteena olevia henkilöitä, vastaajia, syytettyjä, tuomittuja tai asianomistajia tai jos he ovat saaneet siviililain 515-9 §:ssä tarkoitetun suojelumääräyksen tai jos he ovat ennen kuulemistaan myöntäneet syyllisyytensä tai jos he ovat Ranskan maahantulo- ja oleskeluedellytyksiä koskevan oikeudenkäynnin kohteena.

Käsiteltäväksi ottamista koskeva ehto:

Oikeusapua annetaan henkilöille, joiden kanteet ovat selvästi sellaisia, että ne täyttävät käsiteltäväksi ottamisen edellytykset tai ovat perusteltuja. Tätä ehtoa ei sovelleta kanteen vastaajaan, yksityisoikeudellisessa vastuussa olevaan henkilöön, avustajaan oikeutettuun todistajaan eikä syytettyyn tai tuomittuun.

Jos muutoksenhauke ei ole kohtuullisia perusteita, hakijalle ei myönnetä oikeusapua sitä varten.

Jos oikeusapu evätään tällä perusteella mutta tuomari kuitenkin hyväksyy kantajan kanteen, kantajalle korvataan hänelle aiheutuneet tai hänen maksamansa kustannukset, menot ja maksut siihen oikeusavun summaan asti, johon hänellä olisi varojensa perusteella ollut oikeus.

Erityistilanteet

Oikeusapua myönnetään ilman tukikelpoisuuden edellytysten tutkimista, jos hakija on jo saanut oikeusapua asiassaan ja vastapuoli on hakenut annettuun päätökseen muutosta hyväkseen tai jos hakija nostaa kanteen kansallisessa turvapaikka-asioiden tuomioistuimessa (Cour nationale du droit d'asile, CNDA). Vastaavasti henkilöille, jotka eivät täytä tukiehtoja, voidaan poikkeuksellisesti myöntää oikeusapua, jos se katsotaan hakijan kanteen osalta tarkoituksenmukaiseksi, kun otetaan huomioon oikeudenkäynnin kohde ja ennakoitavissa olevat oikeudenkäyntikulut (oikeusavusta 10 päivänä heinäkuuta 1991 annetun lain 6 §).

4 Myönnetäänkö oikeusapua kaikenlaisiin oikeudenkäynteihin?

Oikeusapua myönnetään sekä kantajille että vastaajille riidattomissa asioissa tai riita-asioissa kaikissa tuomioistuimissa ja alaikäisten kuulemistaan varten. Sitä voidaan myöntää koko oikeudenkäyntiä tai sen osaa varten sekä sopimuksen tekemiseen ennen oikeudenkäynnin aloittamista.

Oikeusapua voidaan myöntää myös sen varmistamiseksi, että oikeuden päätös tai muu täytäntöönpanoasiakirja pannaan täytäntöön, myös niissä tapauksissa, kun nämä ovat peräisin toisesta EU:n jäsenvaltiosta Tanskaa lukuun ottamatta.

5 Onko kiireellisten tapausten varalle olemassa erityismenettelyä?

Oikeusapua voidaan myöntää väliaikaisesti, jos oikeudenkäynti vaarantaa asianosaisen henkilön välttämättömät elinolosuhteet, erityisesti sellaisten täytäntöönpanotoimien yhteydessä, joihin liittyy omaisuuden takavarikointi tai häätö. Tällaisessa tapauksessa oikeusaputoimiston johtaja tai toimivaltainen tuomioistuin tai sen puheenjohtaja voi myöntää oikeusapua. Rikosprosessien yhteydessä oikeusapua voidaan myöntää hätätapauksessa (kuten ensimmäisessä suullisessa käsittelyssä tapahtuvaa kuulustelua tai välitöntä oikeudenkäyntiä varten).

Väliaikainen oikeusapu myönnetään prosessin aikana, ja se kattaa kaikki tuomioistuimen toimet.

6 Mistä saan lomakkeen oikeusavun hakemista varten?

Oikeusapuhakemuslomakkeen voi ladata ja tulostaa seuraavasta osoitteesta:

<https://www.justice.fr/formulaire/demande-aide-juridictionnelle>

Oikeusapua voidaan hakea ennen kanteen nostamista tai oikeuskäsittelyn aikana.

Oikeusapua voidaan hakea myös käsittelyn päätyttyä, esimerkiksi tuomioistuimen päätöksen täytäntöönpanoon.

Oikeusapuhakemuslomakkeen voi myös hakea asuinpaikan tuomioistuimelta tai sen paikkakunnan tuomioistuimelta, jossa asia pannaan vireille, tai lähimmästä Point Justice -neuvontapisteestä (Maisons de la Justice et du Droit, Point d'Accès au Droit, Relais d'Accès au Droit). Lähimmän neuvontapisteen löydät seuraavan sivuston avulla: <http://www.annuaires.justice.gouv.fr/lieux-dacces-aux-droits-10111/>.

Ulkomailla asuvat Ranskan kansalaiset voivat pyytää lomakkeen myös konsulaateista tai seuraavasta osoitteesta:

Département de l'entraide, du droit international privé et européen, Ministère de la Justice,

Direction des affaires civiles et du scea,

13 Place Vendôme, 75042 Paris Cedex 01.

Ulkomaalaiset, jotka eivät asu Ranskassa, saavat oikeusapuhakemuslomakkeen keskusviranomaiselta, jonka henkilön kotimaa on nimennyt kansainvälisten oikeusapuhakemusten toimittajaksi. Suurin osa maista on nimennyt tähän tehtävään oikeusministeriön. Ranska on nimennyt tähän tehtävään edellä mainitun oikeusministeriön yksikön (Bureau du droit de l'Union, du droit international privé et de l'entraide civile). Sen tehtävänä on käsitellä sellaisten Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden kansalaisten esittämiä hakemuksia siviili-, kauppa- tai hallinto-oikeudellisissa asioissa, jotka ovat 27. tammikuuta 1977 tehdyn oikeusapuhakemusten toimittamista koskevan eurooppalaisen sopimuksen osapuolia.

Euroopan unionin jäsenvaltion (muun kuin Tanskan) kansalaiset, jotka asuvat Ranskassa tai joiden riita-asia käsitellään ranskalaisessa tuomioistuimessa, voivat saada 27. tammikuuta 2003 annetun EU:n direktiivin 2003/8/EY mukaisesti rajatylittävää oikeusapua siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa.

Ranskassa näitä hakemuksia käsittelevä toimivaltainen virasto on

Bureau de l'aide juridictionnelle (Oikeusaputoimisto)

Service de l'accès au droit et à la justice et de l'aide aux victimes (SADJAV) (Oikeudenkäyttö- ja uhrien tukipalvelut)

Ministère de la Justice (Oikeusministeriö)

Muutoshakemuksessa on ilmoitettava syyt, joiden vuoksi hakija valittaa päätöksestä. Esimerkki: Hakijan kotitaloudessa olevien henkilöiden lukumäärässä tai varallisuudessa on virhe.

Muutoshakemus on lähetettävä päätöksen antaneeseen oikeusaputoimistoon kirjattuna kirjeenä, jonka vastaanottajan on kuitattava vastaanotetuksi.

Hakemukseen on liitettävä jäljennös päätöksestä, johon haetaan muutosta.

Päätöksen tehnyt yksikkö toimittaa hakemuksen viranomaiselle, joka on toimivaltainen tutkimaan muutoshakemuksen. Viranomaisen toimivalta määräytyy sen tuomioistuimen mukaan, joka käsittelee oikeusapuhakemuksen perusteena olevaa kannetta.

Tuomioistuimen mukaan määräytyvät toimivaltaiset muutoksenhakuviranomaiset	
Tuomioistuin	Muutoksenhaun käsittelystä vastaava viranomainen
Tavallinen menettely	1. presidentti muutoksenhakutuomioistuimessa, jonka alaisuuteen asiaa käsittelevä tuomioistuin kuuluu, tai asiaa käsittelevässä muutoksenhakutuomioistuimessa
Kansallinen turvapaikka-asioiden tuomioistuin (Cour nationale du droit d'asile, CNDA)	Kansallisen turvapaikka-asioiden tuomioistuimen puheenjohtaja
Hallintotuomioistuin (Tribunal administratif)	Sen hallinnollisen muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtaja, johon hallintotuomioistuin kuuluu
Hallinnollinen muutoksenhakutuomioistuin (Cour administrative d'appel)	Asiaa käsittelevän hallinnollisen muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtaja
Korkein hallinto-oikeus (Conseil d'État)	Korkeimman hallinto-oikeuden riita-asioiden osaston puheenjohtaja
Korkein oikeus (Cour de cassation)	Korkeimman oikeuden 1. puheenjohtaja
Tuomioistuinten toimivaltakysymyksiä käsittelevä tuomioistuin (Tribunal des conflits)	Tribunal des conflits'n puheenjohtaja

Kun muutoshakemus on tutkittu, päätöksestä [ilmoitetaan](#) postitse.

Vaikka tämä uusi päätös ei tyydytä hakijaa, sitä ei voi riitauttaa. Toinen päätös on siis lopullinen.

HUOMAUTUS:

Muutoksenhaku, jonka asianajaja tekee hallinnollisen muutoksenhakutuomioistuimen puheenjohtajalle tai riita-asioita käsittelevän korkeimman hallinto-oikeuden jaoston puheenjohtajalle, on toimitettava [verkkohakemuksella](#).

Oikeusapua voidaan myöntää taannehtivasti, jos osapuoli on nostanut kanteen ja voittanut asian ja oikeusapu oli evätty häneltä sillä perusteella, ettei kanteella ollut kohtuullista mahdollisuutta menestyä.

Päivitetty viimeksi: 21/02/2022

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.